

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Ammatillinen järjestö tai edunvalvoja

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Lastensuojelulakiin ehdotetaan lukuisia nykytilannetta selventäviä ja parantavia muutoksia kuten lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävien kevennys ja eräitä Hyvilin lausunnossa esiin nostettuja asioita.

Ensisijaisista palveluista säättäminen ennen lastensuojelutoimiin ryhtymistä, on kannatettavaa ja vähentänee nykyistä häiriökysyntää. Sosiaalityön ja sosiaalihojauksen roolin korostaminen perheiden kanssa työskentelemisessä on kannatettavaa kuten myös maininnat perusteluissa, että lastensuojelutoimiin ei saisi ryhtyä esimerkiksi puuttuvan psykiatrisen hoidon vuoksi, on tärkeää perustelujen tasolla ilmaista.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Henkilöstön käytön joustavoittaminen on kannatettavaa. Hyvilin lausunnossa todetuin tavoin sijaishuollon ja myös lastensuojelun avopalvelujen häiriökysyntä hyvin todennäköisesti laskisi. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää onnistunutta toimeenpanoa hyvinvointialueilla. Myös lastensuojelun ja sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen rajapinta ei asetu itsekseen oikealle kohdalle, vaan vaatii paljon työkäytäntöjen muokkaamista ja uudenlaista työorientaatiota hyvinvointialueilla. Monilla ehdotuksilla voi käytännössä olla kustannuksia hillitsevä vaikutus.

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Rajatumpi uudistus (esim. pelkkä ilmoitus- ja arviointikäytäntöjen täsmentäminen)

Perustelut tiiviisti

Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain rajapintaa on tarpeen uudistaa, mutta uudistaminen tulisi tehdä perusteellisen valmistelun pohjalta ja uudistukselle tulisi varata riittävästi aikaa. Nyt esitetty ratkaisu näyttäytyy sosiaalipalvelujen uudistuksen yhteydessä kustannuksia vähentävänä, mutta perusteet ko. vaikutusarviolle ovat epävarmat. Päällekkäisyyksien purku on kannatettavaa, mutta se tulisi tehdä niin, että päällekkäisyydet tosiasiallisesti vähenevät eivätkä vain vaihda paikkaa. Valmistelua tulisi vaiheistaa ja tavoitteena tulisi olla päällekkäisyyksien purkaminen siten, että tavoitetilassa olisi yksi lasten ja perheiden palvelu, jolla olisi käytössään myös nykyisen lastensuojelulain keinot.

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Määritelmien kokoaminen pykälään 2 selkiinnyttää lain soveltamista.

On myös tarpeen rajoittaa lastensuojelun tehtävät lastensuojeluna asiakkaina oleviin lapsiin ja tämän myötä myös luopua koko palvelujärjestelmää velvoittavasta ehkäisevän lastensuojelun sääntelystä.

Ensisijaisista palveluista ja tuesta säätäminen on kannatettavaa ja poistanee häiriökysyntää, jossa lastensuojelu enenevässä määrin viime vuosina on korvannut perheen tarvitsemia puuttuvia palveluja.

Kuten Hyvilin lausunnossa on todettu, onnistuessaan sääntelyllä lienee kustannuksia hillitsevä vaikutus, kun oikeanlaista palvelua saataisiin oikeaan aikaan. Toteutuessaan vähentäisi hyvin todennäköisesti lasten siirtelyä sijoituspaikasta toiseen. Nykyisellään samalle lapselle voi kertyä jopa 20 sijoituspaikkaa oman sijaishuollon kestopensa aikana, kun kerta toisensa perään sijoitetaan oletetusti aiempaa paremmin lapsen tarpeita vastaavaan sijoituspaikkaan, vaikka takeita uuden sijoituspaikan paremmuudesta ei ole kenelläkään ja tosiasiasa lapsi tarvitsi ensi sijassa muista kuin sijaishuollon palveluja. Tämä koskee erityisesti lapsen tarvitsemien mielenterveyspalvelujen järjestämisvelvollisuutta.

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

Täsmentää nykytilannetta ja on asiakkaan kannalta suotava, kun asiakas tietää, milloin on lastensuojelun asiakkaana ja milloin ei enää ole lastensuojelun asiakkaana.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Tuo järkevää joustoa asiakastyön järjestämiseen hyvinvointialueella. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän mitoituksesta tilapäisesti poikkeaminen on kannatettavaa. Liian jäykkä sääntely johtaa käytännön arjessa tilanteisiin, jotka eivät ole lapsen edun mukaisia, kuten lastensuojeluun jonottamiseen ja saman perheen lasten jakamista usealle sosiaalityöntekijälle.

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Sääntelyn toteutuessa velvoittaisi sosiaalityöntekijää tapaamaan henkilökohtaisesti lasta. Sosiaalityöntekijän tärkein tehtävä on tuntea asiakkuudessaan oleva lapsi. Jälleenyhdistämisen tuominen sääntelyyn on erityisen tärkeää myös. Jälleenyhdistämisvelvoitetta tulisi pohtia jo huostaanottoa valmisteltaessa. Huostaanottojen lopettamiset ennen täysi-ikäisyyttä ovat melko matalalla tasolla nyt. Jos huostaanottojen määrään halutaan kansallisella tasolla vaikuttaa, on työtä tehtävä huostaanottoja ehkäisevänä työnä ja huostaanottojen lopettamisen mahdollistavana työnä.

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

Ehdotus on kannatettava. Sijoitushyvinvointialueen järjestämisvastuu täsmentyy ja perusteluissa otetaan kantaa siihen, että lapsella ei tarvitse olla nimettyä kahta omatyöntekijää, yksi sijoitushyvinvointialueella ja yksi sijoittajahyvinvointialueella, kuten valvontaviranomaiset nykyisin ovat virheellisesti edellyttäneet. Tämä on aiheuttanut ristiriitatilanteita hyvinvointialueiden kesken. Yhteistyövelvoite säilyy ja se on sääntelynä riittävä.

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosääntelyä?

Kyllä

Perustelut tiiviisti

On hyvä, että lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän lisäksi muu hyvinvointialueen toimivaltainen viranhaltija voi päättää pykälässä ehdotetuista asioista. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ei ole töissä vuoden jokaisena päivänä 24/7 työvuoroissa. Viitataan lisäksi soveltuvien osin Hyvilin esiin tuomiin perusteluihin.

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Viitataan Hyvilin lausuntoon.

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

-

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Viitataan Hyvilin lausuntoon.

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Viitataan Hyvilin lausuntoon.

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Määräajan lyhetessä lähtökohtaisesti tarvitaan lisää resursseja.

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoito): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Joustavoittaa henkilöstön työn järjestämistä monin tavoin. Hyvil ehdottaa, että 6,5 työntekijän mitoitus olisi 6,0.

Esitetyt taloudelliset vaikutusarviot sisältävät kuitenkin paljon epävarmuustekijöitä. Suuri osa yksiköistä on yksityisiä, jolloin henkilöstökustannusten aleneminen ei kohdistu suoraan hyvinvointialueisiin. On epävarmaa ja myöskin riippuvainen ostopalvelusopimusten pituuksista, milloin, jos lainkaan, ko. toimenpiteet vähentävät tältä osin myös hyvinvointialueiden kustannuksia. Selvää on, että esitetyllä aikataululla kustannusvähennykset eivät toteudu. Tämän muutoksen vaikutuksia ei tule vähentää hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 9 §:n tarkoittamalla tavalla etupainotteisesti, koska vaikutukset ovat em. tavalla epävarmoja.

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Selkiinnyttää nykyistä tilannetta, jossa on ollut epäselvyyksiä toimivallan ja valvontaviranomaisten toisistaan poikkeavien tulkintakäytäntöjen kanssa.

Turvahenkilön edellytetään olevan palvelussuhteessa palveluntuottajaan. Palveluntuottajat voivat olla myös yksityisiä palveluntuottajia. Turvahenkilö ei kuitenkaan ole kuulu laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstöön. Palvelussuhteista turvahenkilöä joustavampaa saattaisi olla, varsinkin jos tarve turvahenkilölle on ajoittaista, käyttää turvahenkilöpalvelua ostopalveluna.

Kuten Hyvilin on todennut, myös KT näkemys on, että tulee olla palveluntuottajan harkinnassa käytetäänkö palvelussuhteista henkilöstöä vai ostopalveluja.

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

-

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantuloa koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

Laki voisi tulla voimaan aikaisintaan 1.1.2028, jotta hyvinvointialueilla on riittävä aika valmistautua lain soveltamiseen käytännössä. Voimaantulo tulisi olla samanaikainen sosiaalihuoltolain voimaantulon kanssa.

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVa) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUVa-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

Ehdotus on perusteltu ja poistaa ongelman laskujen lähettämisestä kuntiin ja hyvinvointialueilla.

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

KT viittaa tältä osin Hyvilin lausuntoon. Lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisen ja osittaisen joustavoittamisen osalta esitetyt taloudelliset vaikutusarviot sisältävät kuitenkin paljon epävarmuustekijöitä. Suuri osa yksiköistä on yksityisiä, jolloin henkilöstökustannusten aleneminen ei kohdistu suoraan hyvinvointialueisiin.

Ehdotettu 70 §:n 3 momentti ei ole kustannusneutraali. Lisäisi Sijoitushyvinvointialueen valvontaresurssin tarvetta ja aiheuttaisi turhaa päällekkäistä valvontaa. Näitä vaikutuksia ei ole lainkaan arvioitu. Ehdotettu sääntelyn tarkennus on poistettava.

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

Asiaa on tarkemmin mahdotonta arvioida.

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

Pääpiirteittäin kyllä.

27. Vapaamuotoiset huomiot

-

Lampenius Anu
KT Kuntatyöntajat